

Vukoszávlyev, Zorán: Palace renovation in the traditional contemporary (Katsélyfelújítás a tradicionalitás és kortársiasság jegyében)
Citation: Metszet, Vol 13, No 5 (2022), pp 46-53, <https://doi.org/10.33268/Met.2022.5.6>

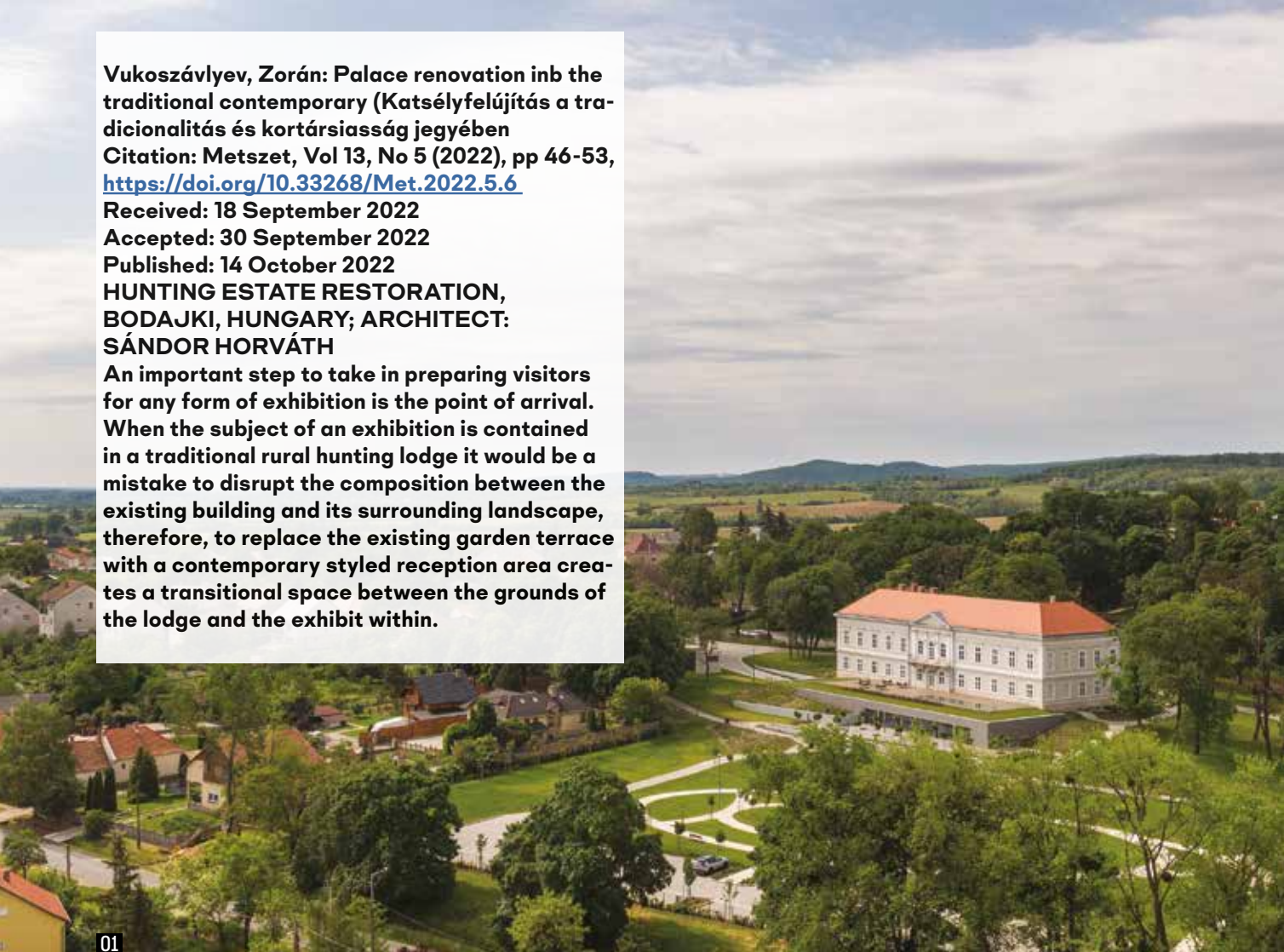
Received: 18 September 2022

Accepted: 30 September 2022

Published: 14 October 2022

HUNTING ESTATE RESTORATION,
BODAJKI, HUNGARY; ARCHITECT:
SÁNDOR HORVÁTH

An important step to take in preparing visitors for any form of exhibition is the point of arrival. When the subject of an exhibition is contained in a traditional rural hunting lodge it would be a mistake to disrupt the composition between the existing building and its surrounding landscape, therefore, to replace the existing garden terrace with a contemporary styled reception area creates a transitional space between the grounds of the lodge and the exhibit within.

01

02

KASTÉLYFELÚJÍTÁS A TRADICIONALITÁS ÉS KORTÁRSIASSÁG JEGYÉBEN

TÉMAFELVETÉSEK ÉS JÓGYAKORLATI VÁLASZOK A BODAJKI VADÁSZKASTÉLY MŰEMLÉKI IGÉNYŰ FELÚJÍTÁSÁBAN

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Horváth Sándor (Dekon építésziroda)

FOTÓ | PHOTO
Jaksa Bálint

SZERZŐ | AUTHOR
Vukoszávlyev Zorán

—A Dunántúli-középhegység dombos tájainak egyedi téri hatású kistájegysége a Móri-árok. [1] A Vértest a Bakonytól elválasztó völgy hosszan metszi át a hegyvidékes tájat, természeti képződménye korai idők óta átjáró a két nagyobb régió, a Kisalföld és a (nagy) Alföld, ezen belül is a Mezőföld északnyugati csücskét jelentő Sárrét között. A mintegy 50 km hosszú hasadékvölgy őrzésére és ellenőrzésére a domboldalakon föld- majd kővárak emelkedtek, a nagyrégiók közötti kereskedelmi útvonal mentén főként gyümölcs- és

01

gabonatermesztésre alkalmas birtokközpontok jöttek létre. A terület természetes módon járult hozzá az erdőségei vadállományára fókuszáló vadgazdálkodás és az idővel főúri (sajátos) sportként is elterjedt – a magasabb státuszú társadalmi körök számára egyfajta közösség-építő, nem titkoltan diplomáciacentrikus elfoglaltság, a – vadászati tevékenység kialakulásához. Ennek kerekei azok a reprezentatív kiskastélyok, melyek birtokközponti szerepükön túl a társasági élet szinterei voltak, vagy akár a hazai léptékben, de még európai mércével

01 Látkép a bodajki templomtorony felől
02 Kastély a gépészeti pavilon irányából

is nagynak számító kastélyegyüttesek, ahol a vidéki társadalmi élet bonyolódott. —Míg a várak a magyar középkor, addig a török utáni idők fellendülő gazdaságának és társadalmi fejlődésének reprezentatív elemei a kastélyok. A Vértes oldalán álló Csókakővel szemközt, mintegy hat kilométernyi távolságra, jól befogható látótávolságban, a bakonyi oldalon található Bodajk települése – a vizuális látványhíd a Móri-árok legszűkebb szakasza. A közeli Mór Lamberg-kastélya, illetve a délre húzódó Fehérvárcsurgón a Károlyi család nagyuradalmi központja között található Bodajk kistelepülés. Központjától délre, közvetlenül a főút feletti többhektáros park közepén magasodik az egykoron Miske József báró, [2] erdélyi kancellár és birodalmi miniszter által bérbe vett uradalom 1839-ben épített rezidenciája. A klasszicista jegyeket magán hordó kastély feltárulása

archaikus hangulatával magával ragad – a falak mögé tekintve pedig egy korszerű interaktív kiállítás segítségével a mai világunkat feltáró kiállításon keresztül vezet bennünket aktuális kérdések felé. A sokak számára alapvetően misztikus, közvetlen emberi létünk-től eltávolodottnak érzékelt vadászat tematikájára építő természetismereti kiállítás nemcsak a társadalmi reprezentációt ma újfent erősen megjelenítő vadászsikerek, hanem a természeti környezetünk iránti társadalmi felelősségvállalás programját is élénk vetíti. —A megújult bodajki kastély mai szerepvállalása a 21. században kettős célok mentén értelmezhető – egyrészt a vadászat és annak kontrollált felelősségvállalása mentén vezetett vadgazdálkodás mai történetébe bevezető kiállításként, másrészt a történelmi környezet megmutató örökségvédelem (nyilvánvalóan építészek számára még fontosabb) tematikája felől is

04

09

11

03

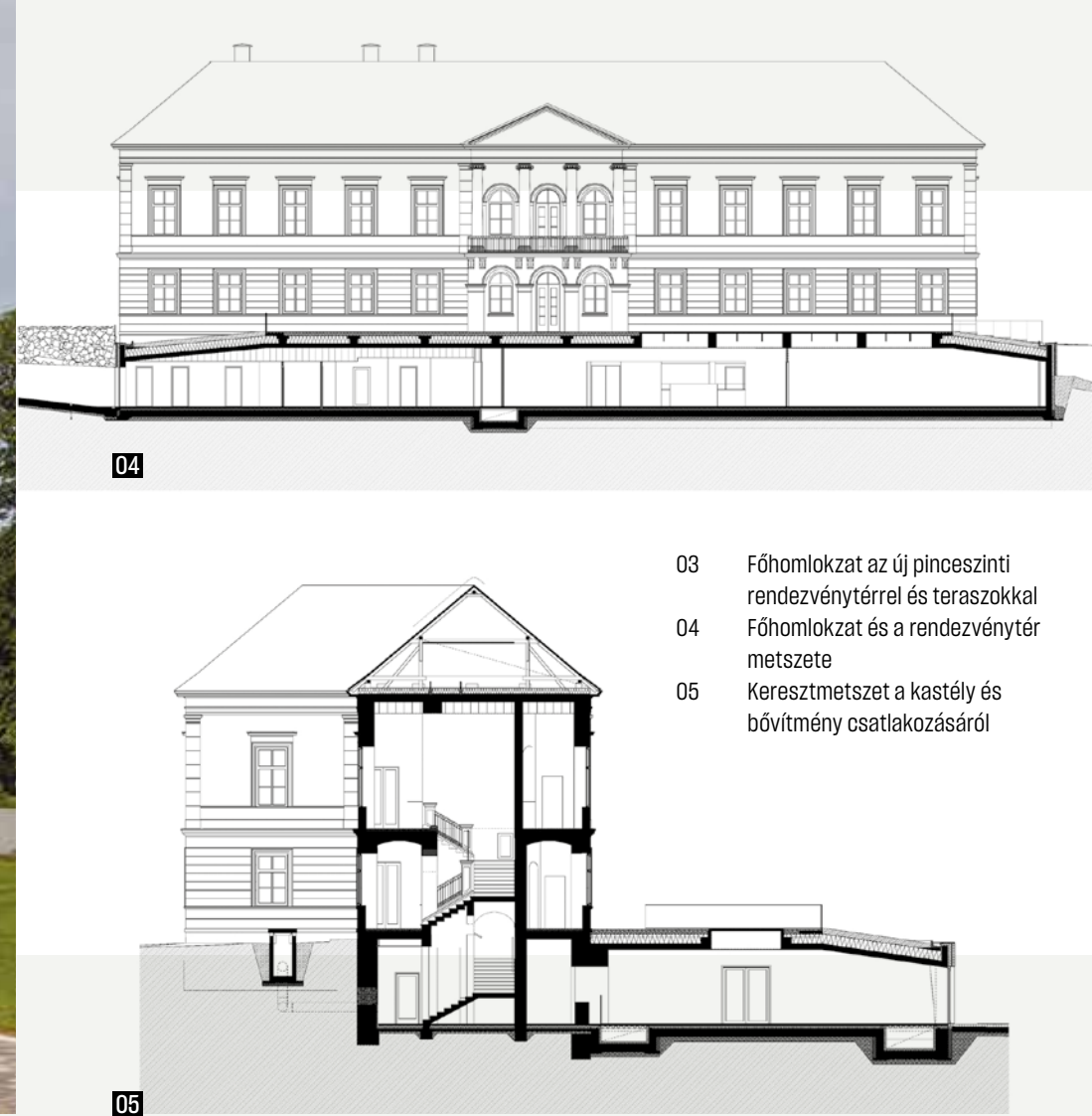
megközelíthető. A felújítást vezető tervezőcsapat és az új funkcionális működés szerinti kiállítás kialakításának gondozói két építész csoport, akiknél az együttműködés eredménye – korábbi munkáik kölcsönös ismeretével és elismerésével – gördülékeny és harmonikus egységben jelenik meg. És előrevetítve: ne feledkezzünk meg a parkrendezés és mikroarchitektúra kiemelkedő gondosságú megtervezéséről és – nem utolsósorban, de a folyamat rendjéhez alkalmazkodva – valamennyi építő tevékenység magas minőségű kivitelezéséről sem.

—A kastély kimért mértékletességű (stílusjegye alapján tehát igazán klasszicista) architektonikus díszítettséggel fordul a mélyebben futó főút felé – és háromaxisos középrizalitjának ión lizénapárok őrizte emeleti teraszáról tekint a szemközti Vértess domboldalába festőien illesztett Csókakő várára. Az érkezés dramaturgiája a helyszín adta viszonyok szerint – sok más kastélyunk megközelítésének nem egyedi tematikája alapján – oldalról történik, a mai környezeti helyzetben is jó távolságot, így rálátást is biztosító rendezett parkfelület által megnyitva. A telek formája a mai kerítés vonalában ez oldalon megközelítőleg követi a történeti vonalát, míg – a 20. századi kastélysorsokra jellemzően – túlsó oldalán a hatvanas-nyolcvanas évtizedekben építési telkekkel feltagolódott, de (szerencsésen) a növényarchitektúra és az épület tömege által takart,

így viszonylagos egységet mutat. A fejlesztési koncepció e zöld építészeti kortárs formaelemekkel és tárgyi beavatkozásokkal húzza a 21. század dizájnsmélete felé, miközben mérhető gesztusokkal biztosít folytonosságot a történetiség felé is. E gondosan kimunkált kettősség egyik oldalán a kortárs építészet és mikro-környezeti elemek, másik vonalán a rendezés elvét adó tradicionális kompozíció biztosít kényes, de itt kétségkívül jól eltalált, kellemes egyensúlyt. Ilyenek a nagy zöld fű-parterek, allészerűen telepített (majd idővel megnövő) fa-kiültetések, és ezeket tájképi organikus vonalvezetéssel átfűző sétautak. Utóbbit a portabejárati „doboz”, az ízléses elemekből összerakott játszótéri egységek, és a – rendezvényfunkció okán szükségszerűen túlméretezett – telken belüli parkolófelület alkotják. De ezek formai egyensúlya a funkcionális rendnek megfelelően jól olvasható, nem bántó, sőt kellőképpen rétegzett. Ez utóbbi jellemző szép példája a domboldalra felkúszó tematikus sétaút pavilonjainak illesztése, mely kortárs tárgyszerű elemek őszinte kortársiasságukkal vannak jelen a füves aljnövényzet parki szintjén, ugyanakkor léptékük és feltárási pozíciójuk mintegy eltörpül, sőt háttérben marad a magas lombkoronájú fák törzsei között.

—A kellemes bevezető séta, illetve a funkcionálisan jól pozicionált (köszönik a családoso) gyerek-foglalkoztató játszóterek nagyon gazdag, vizuális

információközlő statikusságával, egyszersemind interaktív paneleivel dinamikusan is élvezhető kiállításra készítene fel, ahol a vadászat világával, a hozzá tematikailag szorosan kötődő vadgazdálkodás ágazatával ismerkedhetünk meg a kastély két szintjén. Míg „tárgyaiban” az imént említett kis kerti pavilonok a kiállításra, addig azok építészeti kialakítása a vadászkastély újabb funkcióelemére, a rendezvényközponti használatra kapcsolódik. Ez utóbbi gondos illesztésének a közös anyaghasználat, szín- és formavilág. A kerti pavilonok kubusossága, kétjellemezőjű anyaghasználat, táji illesztése a kastély előterébe támfal-szerűen behúzódó, részben földbe süllyesztett, nagyméretű rendezvényterben manifesztálódik. A kastély fűútra néző síkszerű homlokzata így bázikusan, de kertkompozíciós értelemben is markáns tárgyszerű elemmel bővül, térbelileg kitágul, gyönyörű tájképi feltárást biztosító podeszttal egészül ki. A mértéktartó architektúra kiműveltsége – az ismert kortárs joggyakorlat példáihoz viszonyítva – jó alap arra, hogy idővel, a növényki-telepítés és a fák lombjának méretbeli korosodásával megfelelően takart állapotba kerüljön, és inkább ize-sült, mint additív elemként hasson. Megerősítésül, a kritika hangvételét súlyozandó: a kortárs elemek kellemes egyensúlyi helyzetét látjuk a jó döntések sorozatának köszönhető komplex feltáráslásban.

04

05

- 03 Főhomlokzat az új pinceszinti rendezvényterrel és teraszokkal
- 04 Főhomlokzat és a rendezvényter metszete
- 05 Keresztmetszet a kastély és bővítvény csatlakozásáról

—A fentebb elemzett kortársias tervezői hozzáállás igényessége a történeti épülettel foglalkozó építészeti magatartásban mutatkozik meg igazán. Érezhető a részletek műgondjába fektetett idő és precizitás, mely-llyel a hazai műemlékvédelem gyakorlatias jó példáinak sorába emelhető a „beavatkozás”. Mely itt a bodajki kastély esetében precízen tervezett szerkezeti csomópontokban, alázatosan megjelenő kortárs additív dizájnban és megfelelően adagolt korszerű technológiában jelenik meg, vagy épp marad rejtőzködően háttérben. Előbbiek szépsége a kifelé-befelé középfelnyíló faanyagú ablakokban, utóbbi a fém-üveg vitrinekben és gazdaságos üzemeltetésű klimatikus gépészetben van jelen. A történeti szerkezeteket értő gondolkodásmód a tradicionalitás másfél-két évszázadot átívelő folytonosságát hozza elénk: ne csak az, hogy csakis a belső szárnyon alkalmaz vékony hőszigetelt üvegezést, de a lábazattól indulva a tető részleteképzéseinek magas standardú minőségét fedezi fel az értő vizsgálódás. Az illeszkedés, a történeti és kortárs közötti egyensúly az eredetileg kocsiáthajtós kialakítású középtengelyi rizalitban forr össze – ahol az emeleti tympanonos, négyoszlopos terasz alá a robusztus pilléres bázisban hátrahúzott üvegezéssel, tehát mélyárnyékba strukturált üvegezésű szelfogó doboz kerül. Mert a beltérbe lépve már az impresszív kiállításvezetés foglalja le a látogatót, a preparátumok életszerű, de misztikusan manipulatív világa

06

07

- 06-07 Egykori kocsiáthajtóban
kialakított üveg szélfogó
08 Helyreállított és a pince felé
bővített főlépcső

08

ragad magával, a történeti megjelenés részletelemeinek követhetősége helyett a kortárs látványvilág tölt ki minden érzékelést. A meghökkentő és elgondolkodtató elemek sora magas színvonalú technikai reprezentáción keresztül ragad magával: nemcsak az egyes állatfajták valós méreteinek szembesítő közelsége, de a vezetett látogatás mellett is szabadon használható interaktív

tartalmak befogadása is élménygazdag órá(ka)t eredményez. A preparátumok mint műtárgyak kompozíciót erősítő látványvilág dizájnstratégiája a podesztek elemkészlete – vetett felületformák, fűszál-asszociációt adó fapálca-rengeteg és mai anyagú csőelemek és panelek – mellett a dramaturgiailag felépített hang- és fényhatások összességére épít. Mely – minden

11

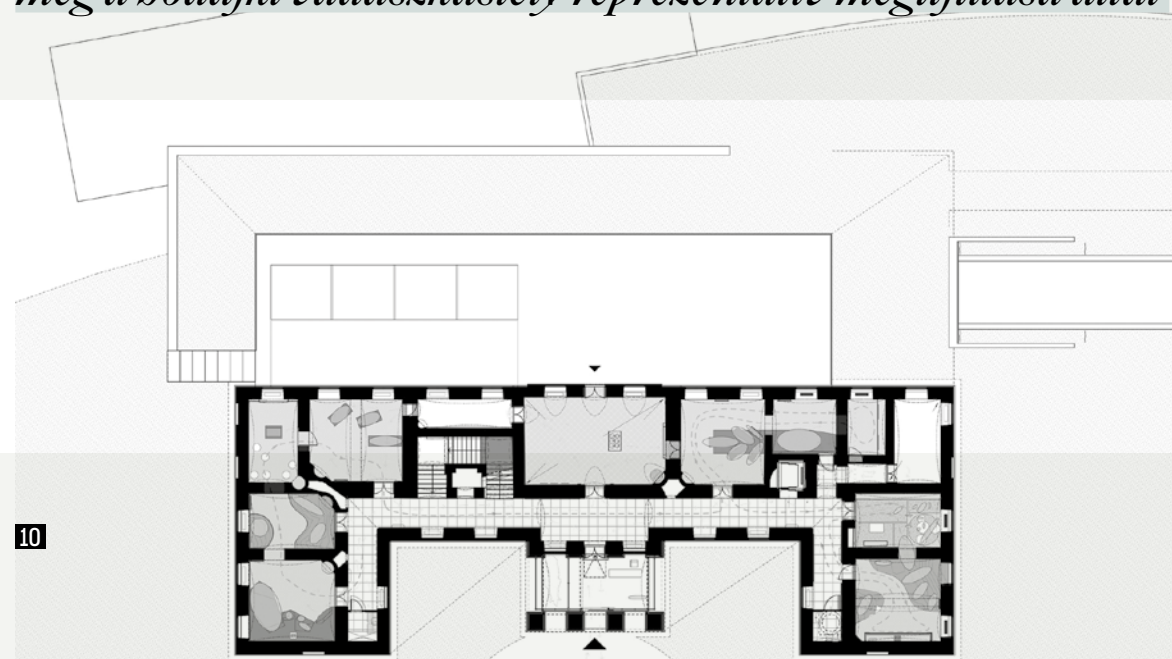
elismerés mellett, csendben megjegyezve – néhol szét-feszíti az építészeti teret. A teljes kiállítás befogadói érettséget is kíván, de a tervezők – a családi látogatókat is megcélozva – az egyensúly érdekében játékos és digitális trükköket is ötvöző, látványos videóinstallációkat is alkalmaznak. Mindezt a kiállítás tematikájának őszinte kitérőjeként (kifejezetten üdvözlendő)

a klímaváltozás élővilágra gyakorolt hatását bemutató képsorokkal és víziókkal kiegészítve – kifejezetten felnőtt-tartalom jelleggel. Talán e komplexitás után nem is meglepő, bizony itt is hangsúlyozandó, hogy mindezek után jó megpihenni az igényes kialakítású – a többször már elismerően hangsúlyozott panorámát megmutató – kávézóban.

09

Hagyomány és azt jól kiegészítő, méltó igényességű korszerűség jelenik meg a bodajki vadászkastély reprezentatív megújulása által

10

—Tradicionális és kortársiasság szép egyensúlya tájépítészettől kerttervezésen, tömegkompozíción, funkcióbővítésen és részletképzésen át – hagyomány és azt jól kiegészítő, méltó igényességű korszerűség jelenik meg a bodajki vadászkastély reprezentatív megújulása által. Mely tanítható mesterfogásokban, izlelendő egyensúlykeresésben és minőségfókuszú hozzáállásban jelenik meg a befogadó műértő számára, de egyként a kortárs látogató-(fel)használó előtt is.

07

11

- 09 Wunderkammer mennyezeti installáció
- 10 Földszinti alaprajz
- 11 Esőerdő installáció

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Frisnyák, Sándor (ed): Magyarország földrajza, Tankönyvkiadó, 1978, p 443.
- [2] Seidel, Ignác: A csókakő-móri uradalom történéseinek és eseményeinek időrendi elbeszélése, Fejér Megyei Levéltár Közleményei 32, Mór-Székesfehérvár 2005, p 93.

ÉPÍTETŐ: BDKJ-Real Estate Ingatlanhasznosító és Szolgáltató Kft. | TÁRSTERVEZŐ: Horváth-Farkas Zsófia | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Orbók Sándor, Almási Dorottya, Kálna Dávid, Szabó Márton | KIÁLLÍTÁS: Vasáros Zsolt DLA, Dávid Dóra, Sasvári Áron, Sági Gergely, Véner Ágnes | TÁJÉPÍTÉSZET: Kiszely Gergely, Kiszely-Kovács Vera | TARTÓSZERKEZET: Kovács István | ELEKTROMOS TERVEZŐ: Beharka Zsolt | GÉPÉSZ TERVEZŐ: Kabak János, Nagy Nándor, Erdős Attila | GÁZTERVEZŐ: Lipták Tivadar | VÍZGÉPÉSZET: Drobní Gergely | ÜVEGFÖDÉM STATIKA: Dr. Budaházy Viktor | ÉPÜLETDIAGNOSZTIKA: Dr. Dobszay Gergely | ÉRTÉKLELTÁR: Fehérvári Zoltán | KERTTÖRTÉNÉSZ: Gecséné dr. Tar Imola | KONYHATECHNOLÓGIA: Rátonyi Árpád | KÖZÚT ÉS KÖZMŰTERVEK: Grosz Krisztina, Márkus László Máté | TŰZVÉDELEM: Decsi György, Ihnátisin Endre | LIFT: Trağor Gábor | KÖLTSÉGVETÉS-KÉSZÍTŐ: Vadon Béla | LÁTVÁNYTERVEZŐ: Mihályi Zsolt, Pribil Ádám | GENERÁLKIVITELEZŐ: WHB Group